

До спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(вулиця Січових Стрільців, 52А, м. Київ, 04053)

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Кравченко Ганни Юріївни

на дисертаційне дослідження **Цицюри Ксенії Валеріївни**

«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки»,

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи. В сучасних умовах розвитку економіки держав особливого значення набуває проблема професійної підготовки майбутніх економістів із розвиненим економічним мисленням, сформованою економічною культурою, готових до підприємницької діяльності та бути конкурентоспроможними на ринку праці. Це потребує осучаснення професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти не тільки у КНР, а і в Україні, що передбачає оновлення змісту навчальних дисциплін, вдосконалення форм і методів викладання, запровадження інноваційних технологій навчання.

У науковій літературі досить ґрунтовно представлені різні аспекти вирішення проблеми підготовки та вдосконалення професійної підготовки майбутніх економістів в умовах закладів вищої освіти.

Надане в дослідженні обґрунтування актуальності обраної проблематики переконливе і не викликає заперечень.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обраний методологічний апарат роботи є цілком доцільним, вступна частина дослідження виграє від виокремлення суперечностей, котрі Ксенія Валеріївна розв'язує в міру досягнення завдань дослідження.

Науковий апарат дослідження сформульовано коректно.

Дисертантка чітко визначила актуальність, тему, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дослідження підтверджується поданим авторським міждисциплінарним спецкурсом «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Матеріали дисертаційного дослідження обговорювалися й одержали позитивну оцінку на звітних науково-практичних конференціях:

міжнародного рівня: «Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості» (Вроцлавек, Польща, 2019), “Modern Achievements of Science and Technology” (Стокгольм, Швеція, 2020), “Pedagogical and psychological education as a component of the education system in Ukraine and the EU countries” (Вроцлавек, 2020), 18th International Scientific and Practical Conference (Оттава, Канада, 2021), “Modern issues of practice and theory” II International Scientific and Practical Conference (Лондон, Великобританія, 2022), 6th International Scientific and Practical Conference “Innovations technologies in science and practice” (Хайфа, Ізраїль, 2022), “Actual priorities of modern science, education and practice” (Париж, Франція, 2022) тощо.

всеукраїнського рівня: «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (Київ, 2019), «Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти» (Київ, 2019), «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти» (Ужгород, 2020), «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 2021), «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2022) та ін.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Цицюри Ксенії Валеріївни виконано відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи Державного закладу

вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України і пов'язане із науковими дослідженнями «Наукові засади управління якістю вищої освіти в контексті чинного законодавства України» (РК № 0117U002379), «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (РК № 0120U104637).

Тему дисертації затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 3 від 19 лютого 2020 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 31 березня 2020 р.).

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження висвітлено в 35 працях, 27 з яких – одноосібні. До публікацій входять зокрема: 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – в зарубіжних періодичних наукових виданнях (з яких 3 статті – у виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз (2 статті – у міжнародній наукометричній базі Scopus, 1 стаття – у міжнародній наукометричній базі Web of Science), 23 тез – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій, 1 одноосібний підрозділ колективної монографії. Обсяг друкованих праць та їхня кількість відповідають чинним вимогам.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. До найголовніших наукових результатів, що отримано дисертанткою особисто, можна віднести те, що уперше виявлено й обґрунтовано провідні особливості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, що відображено у визначених тенденціях (полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проєктування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті) і в таких чинниках її ефективності: спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР,

підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки, зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентнісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП, впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес, сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів.

Уточнено зміст поняття «підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» у контексті виокремлення його ключових видових ознак та забезпечення якості, що передбачає цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном.

Подальшого розвитку набули науково-педагогічні положення щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти України з урахуванням ідей Китайської Народної Республіки щодо комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами.

Заклади вищої освіти, які підтверджують впровадження результатів дослідження в освітній процес, включають Київський національний економічний університет (довідка № 01/12-720 від 06.10.2023 р.); Інститут професійної освіти Національної академії педагогічних наук України (довідка № 02-15/296 від 09.10.2023 р.); Національний транспортний університет (довідка № 1490/13 від

10.10.2023 р.); Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (довідка № 01-02/667 від 18.10.2023 р.).

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Аналізуючи дисертацію з теоретичних позицій, зазначимо, що структура викладення матеріалу є послідовною і системною, що свідчить про ґрунтовну обізнаність дисертантки з сутністю означеної проблеми. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Нам подобається здійснений К. В. Цицюрою у розділі 1, п.1.1 ґрунтовний аналіз стану дослідженості в педагогічній науці та практиці професійної підготовки економістів в університетах КНР. Підкреслимо, що заслуговує на схвалення поданий дисертанткою компаративний аналіз професійної підготовки бакалаврів із бізнес-економіки в університетах КНР та України.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації.

Даючи в цілому позитивну оцінку роботи, вважаємо за потрібне звернути увагу на окремі аспекти, зокрема:

1. У вступі дисертаційного дослідження доцільно підсилити актуальність дослідження наукової проблеми шляхом підкреслення специфіки спеціальності підготовки економістів в Україні та КНР, подати таксономію спеціальності у відповідності класифікатора спеціальності підготовки економістів в Україні та КНР для більш конкретного визначення спеціалізації за фахом підготовки.

2. Вважаємо доцільним внести зміни у формулювання окремих підрозділів дисертації.

3. У Розділі 1, п.1.2, на с. 59 авторка зазначає «Між спеціальностями «Бізнес» та «Економіка» у підготовці бакалаврів існують певні відмінності. Головна відмінність двох спеціальностей – це різні предметні сфери викладання і відповідно різні знання і вміння випускників», не зрозумілим є у яких це країнах? Вважаємо, що для кращого сприйняття поданої інформації доцільним було б зробити таблицю порівняльної характеристики специфіки освітніх програм з Економіки та особливостей поданих в них економічних компетентностей, які є важливими для

підготовки бакалаврів зі спеціальності «Бізнес-економіка». Це допоможе авторці роботи надати більш чіткого розуміння питання, у чому полягає різниця змісту освітніх програм університетів КНР й України та понять «компетентність бакалавра з бізнес-економіки».

4. У Розділі 1, п.1.3, на с. 70 доречно було б пояснити, що таке тенденції, хто їх досліджував, зробити невеликий теоретичний аналіз існуючих тенденцій в економічній освіті і який вони мають вплив на підготовку майбутніх бакалаврів із бізнес-економіки в університетах. Це стало б науково-теоретичним підґрунтям для визначення авторських тенденцій.

5. У Розділі 2, п.2.3 дисертантка здійснює дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР на основі методу глибинного інтерв'ю та опитування. На наш погляд, доцільним було б використати методи кваліметричної оцінки. Це підсилило б інструментарій визначення ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів із бізнес-економіки, його експериментальну складову.

6. У Розділі 3 рекомендуємо підсилити та більш детально розкрити, який ефективний позитивний досвід із підготовки бакалаврів із бізнес-економіки в університетах КНР можна запозичити та впровадити в університетах України, що буде спрямовувати їх розвиток.

Вказані зауваження, однак, не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Цицюри К.В. Також зазначимо, що дисертаційна робота К.В. Цицюри перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Unichesk», що не виявила порушень академічної доброчесності (ID перевірки: 1015880829). Отже, відповідність дисертації чинним вимогам не викликає сумнівів. Дослідження є оригінальним і завершеним.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Отже, дисертація «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки», виконана Цицурою Ксенією Валеріївною, є завершеною кваліфікаційною науковою працею, відповідає всім вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до

оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – Цицюра Ксенія Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

Ганна КРАВЧЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри технологій навчання,
охорони праці та дизайну
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Підпис д. пед. н., доцента,
завідувача кафедри *Ганни Кравченко* засвідчую

Провідний інспектор

Тетяна Харитоненко